

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרֻשֶׁת חַיִּי שָׂרָה

יציאת השבת:

17:16

ירושלים: 17:17

כה' חשון תשפ"ג

הפטרה: והמלך דוד וכן

יציאת שבת ר"ת 17:40

מברכים חודש בסלו שיחול ביום חמישי ושישי

המולד בליל חמישי 22:28 8 חלקים

גיליון 794

כניסת השבת:

16:07

ירושלים: 16:03

"כִּי חֶסֶד חֲפָצְתִּי וְלֹא זָבַח"

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בפרשה אנו קוראים על השידוך המתקשר ביותר בהיסטוריה העולמית, שהרי התנ"ך הוא הספר הנפוץ ביותר בעולם והמודפס ביותר בעולם! מה לומדים מהסיפור המפורט הזה? הרי כבר חכמנו העירו: "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים". ובאמת גם שיחת עבדי אבות מלמדת אותנו הוראות הלכה למעשה וגם היא בבחינת תורה! אליעזר מלמד אותנו מה חשוב באמת לבדוק כדי לשאת אישה.

אמנם בתלמוד מובא כי אליעזר שאל שלא כהוגן, אך נענה כהוגן ונודמנה לו רבקה. אך נראה כי גם בתנאי שמעמיד אליעזר יש הגיון ולכן הוא נענה כהוגן. אליעזר יודע כי התכונה המרכזית בבית אברהם היא החסד והוא מבקש מהקב"ה שינהוג בו מידה כנגד מידה. "ועשה חסד עם אדוני אברהם". ואכן הוא מבקש "והיה הנערה... חסד עם אדוני". אליעזר מבקש מרבקה: "הגמליני נא מעט מים מכדך". והנה היא עונה מיד: "שתה אדוני". ורק לאחר שהוא מסיים לשתות, היא עונה: "גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות". לכאורה, כבר כאן היה צריך אליעזר לתת לה את הצמידים והזהב. מדוע אליעזר מתמהמה, עד כדי כך – שכתוב שהוא: "משתאה... אם לא". היא ענתה את התשובה הנכונה, נתנה לו לשתות מים וגם משקה את הגמלים – ממש כמו שביקש, מה עוד חסר?! ואולם רבקה אמרה על השקאת הגמלים – "עד אם כילו לשתות"! וזה עדיין לא התקיים. אם רבקה היתה משקה מעט את הגמלים היה מתברר שהיא אשת חסד, אך לא עומדת בדיבורה המלא! והרי "צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה", נלמד מאברהם אבינו. ולכן היה אליעזר עומד ומחריש – ורק "ויהי כאשר כילו הגמלים לשתות", הוא לוקח את הזהב ומניח עליה, כאן כבר אין מקום לטעויות.

אמנם רש"י פירש: "משתאה – משתומם... אבל אינו יודע אם ממשפחת אברהם היא אם לאו". ואולם מכך שנתן לה את הצמידים והזהב קודם ששאל אותה בת מי את, משמע: שרצה לראות שהיא מקיימת את דבריה לחלוטין. ורש"י עצמו פירש "ויאמר בת מי את – לאחר שנתן לה את הזהב והתכשיטים שאלה, לפי שהיה בטוח בזכותו של אברהם שהצליח ה' דרכו". העושה חסד – ה' גומל עמו חסד...

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

מערת המכפלה

מערת המכפלה היא אחד המקומות המקודשים לעם ישראל. התורה מתארת באריכות את אברהם אבינו קונה את מערת המכפלה בכסף מלא, למרות המערערים על כך.

מערת המכפלה בחברון, היא אחד המקומות הקדושים ביותר בארץ ישראל. זו אחוזת הקבר שרכש אברהם למשפחתו אחרי מות שרה (בראשית כ"ג, ח'-י"ז), ובהמשך קברו שם יצחק וישמעאל את אברהם (בראשית כ"ה, ט'). לאחר מכן הייתה המערה למקום מנוחתם האחרונה של כל האבות והאימהות למעט רחל, שנקברה ליד בית לחם.

המבנה שמעל לקבר מדהים בממדיו, במורכבותו ובעתיקותו. הוא מוקף קירות עצומים שהקים הורדוס לפני 2,000 שנה, בעוד שאולמותיו הפנימיים הם שילוב של אדריכלות ביניימית, ערבסקות ממאות מאוחרות יותר ובתי כנסת שהוקמו אחרי חידוש החיים הקהילתיים היהודיים בעקבות מלחמת ששת הימים. באחת מפינות האולם הגדול ביותר, שם נמצאים ציוני קברי יצחק ורבקה דמויי הבית, עומדת כיפה מעל פתח קטן המוליך אל מערת המכפלה עצמה. באולם נוסף, קטן יותר נמצאים ציוני קברי אברהם ושרה ומעברה האחר של החצר הפתוחה נמצאים ציוני קברי יעקב ולאה.

מערת המכפלה שוכנת בליבה של חברון היא, נקנתה ע"י אברהם אבינו מעפרון החיתי לפני כ- 3700 שנה, ולמעשה זו האחיזה הראשונה של יהודי בארץ ישראל. ריח ניחוח של גן עדן שבקע ממערת המכפלה, הביא את אברהם אבינו להחלטה שזה המקום לקבור בו את שרה אישתו. במערת המכפלה קבורים 4 זוגות: אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה ויעקב ולאה. מערת המכפלה על שום כפילות הזוגות הקבורים בה ומפני כפל המערות.

מערת המכפלה נתגלתה לאדם הראשון כשראה אור אחד יוצא מגן עדן שממנו גורש, ורצה להקבר שם. מקור אחר מספר שבשעה שבא אדם הראשון לקבור את אשתו חוה הריח מריחות גן עדן. מספר רמזים בתנ"ך מעידים שאף משה רבינו הועתק למערת המכפלה לאחר מותו. לפי המדרש גם ראשו של עשו קבור במערת המכפלה... לפי ספר הזוהר, מערת המכפלה היא מעבר לנשמות הצדיקים מהעולם הזה לעולם הבא שעוברים דרך פיתחו של גן עדן. כלב בן יפונה בא לחברון להתפלל ולבטל את עצת המרגלים, דוד מלך בחברון.

הבניין שמעל מערת המכפלה הוא אחד המונומנטים הנאים ביותר מתקופת בית שני שנשתמר בשלמותו ובמלוא הדרו. מכיוון שהסגנון דומה לשער בניניו של הורדוס סוברים שגם בניין זה נבנה על ידי הורדוס, אך יש שסוברים שבימיו של הורדוס הבניין כבר עמד על תילו.

הבנין עומד כמעט שלם ופעיל 2000 שנה, נבנה ע"י יהודים, למען תפילת יהודים, 600 שנה לפני הופעת האיסלם. לאחר חורבן בית שני- כיבוש ע"י הביזנטים (נוצרים), הערבים (מוסלמים), הצלבנים (נוצרים), הממלוכים (מוסלמים) אשר אוסרים על יהודים להתפלל במערה, ומגבילים אותם למדרגה השביעית, עד שנת 1267. בכל אותה תקופה כולל היום לא הורשו יהודים להקים בית כנסת במקום.

מערת המכפלה

בכל הדורות עלו יהודים (ובניהם גדולי דור) מכל קצוות תבל לפעמים תחת יסורים על מנת להשתטח על קברי אבות. במאה ה' 7 (638, תקופת הביזנטים) היתה רעידת אדמה בארץ שהחריבה ערים שלמות ואף הזיזה מספר אבנים ממקומם בצידה הדרומי של המערה.

ב1967 שוחררה חברון בידי צה"ל, תושבי העיר נכנעו ללא קרב, יתכן בשל החשש מנקמת היהודים על פרעות העבר.

המבנה מעל מערת המכפלה הוא דגם מושלם וקטן של הר הבית מידותיו: 35x60 מ', גובה החומה הדרומית 20 מ' ועובי קירות החומה מתקרב ל' 3 מטר. בחומה הצפונית מזרחית נמצאת אבן שארכה 7.5 מ' ומשקלה 400 טון. למרות פארו של הבניין שמעל מערת המכפלה, ערכה של המערה עולה לעין שיעור על ערכו הארכיאולוגי של הבניין.

הידיעות הממשיות על המערה עצמה הן מועטות ביותר. ידוע שיש שני אפריזונים מקבילים אחד לשני באולם יצחק אשר שניהם מתחברים למערה תת קרקעית אחת ובתוכה מערה נוספת וכנראה שיש גם מערה שלישית.

בדור האחרון הועלה מעט מסך המיסתורין ונתגלו מספר עובדות על המכלול התת קרקעי. משה דיין שילשל את מיכל ארבל שהיתה ילדה דקת-גו דרך "פתח הנרות" בקצהו של אולם יצחק, פתח שרוחבו 28 סמ'. הילדה גילתה חדר תת קרקעי ובו שלוש מצבות. אל החדר מוליך מסדרון צר שאורכו כ-16 מ' ומוביל ליציאה אחרת שנחסמה.

לפני מספר שנים, בחודש אלול, בשיאן של תפילת סליחות, הצליחו מדריכי "מדרשת חברון" להערים על אנשי הוואקה המוסלמי ששמרו על המקום. אך יצאו למספר דקות בגלל הרעש שעוררו המתפללים היהודים עם השופרות, וקבוצת המדריכים ובניהם נועם ארנון, השתלשלו פנימה. הם חשפו מערה כפולה, שממנה נושבת רוח פרצים ואשר זהה למערות הקבורה מתקופת האבות, המצויה מתחת ל"ציון קבר אברהם אבינו". המערות מלאות כיום בעפר כמעט עד מלא גבהן, השרידים מתקופת האבות טמונים עמוק, אך על גבי מילוי העפר נתגלו שברי עצמות וחלקי כלי חרס שונים מתקופת מלכי יהודה, לפני כ-2900 שנה. לכהנים אסורה הכניסה למערה, שכן במשך השנים נקברו בה עשרות יהודים.

ניתן לומר שככל שנראה רחב היקף הידיעות שבידינו על מערת המכפלה, כך נעלמת היא ועוטה סוד. לתוך תוכה של המערה בה נחים האבות והאמהות, לא נכנס, כנראה, אדם מעולם ולפיכך עדיין רב בה המכוסה והעלום על הגלוי והידוע.

תפילה על קברי צדיקים

בפרשת חיי שרה קוראים על קבורתה במערת המכפלה – האם יש הלכות מיוחדות לתפילה על קברי צדיקים?

א. יש נוהגין לילך בערב ראש השנה להשתטח על קברי הצדיקים. ונותנים שם צדקה לעניים, ומרבים בתחנונים לעורר את הצדיקים הקדושים אשר בארץ המה שימליצו טוב בעדנו ביום הדין. ועוד כי מקום קבורת הצדיקים, הוא מקום קדוש וטהור והתפילה מקובלת שם ביותר בהיותה על אדמת קודש. ויבקש האדם שיעשה הקב"ה חסד בזכות הצדיקים. אבל לא יתפלל אל המתים עצמם שלא יהיה ח"ו בכלל "ודורש אל המתים".

ב. אין ללכת לקבר אחד שתי פעמים ביום אחד. אמנם אם חשב כך בלבו בפעם הראשונה מותר.

ג. מותר לקרוא תהלים ליד קברי צדיקים אך אסור להתפלל שם תפילת חיוב משום "לועג לרש". כמו כן אין להכנס לבית הקברות עם ציציות מגולות.

ד. לא טוב לקרוא כתב בולט שעל גבי המצבה, ומי שעושה כן מסתכן בשכחה.

ה. טוב לטבול במקוה לפני הכניסה לבית הקברות ואחרי היציאה ממנו. ואם אינו יכול לטבול אחרי היציאה לפחות ישול את ידיו בלי ברכה.

ו. כהנים לא יכולים להכנס לבית הקברות, ועל כן יעמדו מחוץ לבית הקברות במרחק ד' אמות מהקברים ויתפללו שם.

ז. כדאי וראוי שנשים לא תלכנה כלל לבית הקברות, ועל אחת כמה וכמה בימי נידותן. ואם יש להן מזה בושא או עוגמת נפש, יעמדו במרחק ד' אמות מהקברים.

ח. כאשר בא אל בית הקברות, אם לא ראה את הקברים שלושים יום צריך לברך. ונהגו לברך בלי שם ומלכות.

ט. ישים יד שמאלו על הקבר, ויאמר: "ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתך יחליץ והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו: תשכב בשלום ותישן בשלום עד בוא מנחם משמיע שלום". וכששם את ידו יכווין בפסוק "ונחך" שיש בו ט"ו תיבות כמניין קשרי היד.

י. נוהגים להניח אבן על ציון הצדיק ולהדליק לידו נר.

(הגר"ש אליהו שליט"א)

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לדפוס: אברהם ציטרון, שרה בת שמחה, ציפורה ויהושע לוי, ביבה אלימלך. עורן בן עישה, תקוה בת עזיה, אלגרה בת ג'אן, אסנת בת זרבה, מול בת עננה, אברהם בן רחל, רחמים בן סולמנה, דראל בן אביגיל, אלינה בת סליחה, ישי ורחל לוי, חנה בת זוהרה, עדן בת רחל, מיטל מוריה אדרי, יוסף בן מיכל חיי"ן.

להחזרת נעדר: צה"ל ושבייו ובהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן.

לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף, הגר"מ אליהו, הרב אברהם צוקרמן, רבי מסעוד מולא, רבי יצחק שושן, רבי יונה, סופר מנחם, יצחק דרעי, רבי אברהם בן שבאי אלעזר, מקסים חיים דרעי, סירי נחום, ישראל אברהם נחן, שלמה בן מרים, יצחק וענבר אטאם, אורן מועלם, אליהו מייטל, דוד גרוסברג, מורי פולק, מרים קדושים, עמנוס דגמיר, רוי שלמה, סיכנצוב משה יהודה, יצחק זקן בן סוליקה, נעים משה, יצחק ושמחה אליהו, אבנען נסים וסוליקה שושן, מיריה שמעון, יפה גורי, זשה קלון, לאה ציטרון, סימא בת רבנו, ליטא שבת משה עמר, חנה יצחק, אסתר חדד, אסתר בת תורה, אליהו בת פריחה, תרצה אגרון, אסתר וענבר נחום, דניאל אלימלך, מנחם הלוי, דוד טיבל, מיכל עמר, אריה בן שמעון, ציונה בת דוד, יצחק ולאח אסתר, אליהו אדרי, עזיה עמנוס, רות יעקב, חנה רחל לוי, יונה שרעבי, מרים יהודה, שמואל למברגר, נעמה בת מנודה, עליזה מועלם, עליזה סקן, שרה אוליאל, דוד ופריחה סקן, שמעון בן רחל, אברהם אדרי, יוסף אלקב, מוסא ועקבן, חסיד שושן, עשה דוד, בריה סקן, מנשה רייך, מנשה סקן, אליסמול, מרים בת רחל, אהרן, אלה שרד, זל.

ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון חיי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה